

Poznání lidské bytosti podle těla, duše a ducha

První přednáška

Dornach 2. srpna 1922

GA 347

Rudolf Steiner

O vzniku řeči a jazyku. Objev Brocův. Mozková mrtvice a ztráta řeči. Mluvení a vytváření levého spánkového závitu. Dětský vývoj řeči. Samohlásky a souhlásky. Napodobování při řeči. Levorukost a pravorukost. Pedagogický přístup k levorukosti. Rozdílnost řečí podle krajín Země a podle souhvězdí na nebi.

Dobré jitro, pánové! Dnes chceme využít čas pro to, abychom připojili ještě něco k tomu, co jsme slyšeli. Potom se nám bude moci právě tím stát mnoho věcí pochopitelných o celé důstojnosti člověka.

Přibližně jsem řekl, jak probíhá výživa a dýchání člověka. Viděli jsme také, že výživa souvisí více se životem člověka, že výživa spočívá v tom, že přijímáme potraviny, které jsou vlastně v našem střevě v neživém stavu, že jsou pak tyto výživné látky ožívovány lymfatickými cévami, a že jsou pak převáděny v živém stavu do krve. Potom vstupuje tato živoucí potrava v krvi, jak víme, do styku se vzdušným kyslíkem. Člověk přijímá vzduch. Krev se mění. To je onen děj, který probíhá v hrudi. A současně máme v tom to, co nám dává naše pociťování.

Život je tedy uskutečňován mezi ději střevními a ději krevními. V rámci krevních dějů opět, mezi krevními ději a vzduchem, se uskutečňuje to, čím je naše mysl.

Musíme se také ještě starat o rozum a musíme se snažit pochopit jak se u člověka rozum uskutečnil.

Hleďte, poznat to zevně je vlastně možné teprve - mohlo by se říci - asi 60 let. Bylo by se vlastně mohlo v minulém roce, 1921, slavit velmi významné jubileum. Vlastně se neslavilo, protože lidé mají v dnešní době málo zájmu pořádat oslavy, právě čistě vědecké výročí.

Objev, který byl učiněn 1861, který by mohl být slaven jako šedesátiletý - tedy vlastně teprve 50, 60 let, lze tak mluvit o té věci, o níž chci dnes hovořit, tento objev je vědeckým objevem důležitým. Vzpomínám si na tento objev již z toho důvodu,

protože je zrovna tak starý jako já sám. Tento objev, který byl učiněn 1861, spočívá v následujícím.

Nedávno jsem vám řekl, jak lze na člověku pozorovat: Není třeba experimentovat, nýbrž stačí jen dávat pozor na to, jak na člověku experimentuje příroda sama, když člověk v nějakém směru onemocní. Dovedeme-li se potom podívat na to, co se stalo ve fyzickém člověku, když člověk nějak onemocněl, potom byl takový experiment, takový pokus uspořádán pro nás přírodou samou a můžeme z tohoto pokusu získat poznání.

Tedy se, roku 1861 našlo - a objevil to Broca- že u těch lidí, kteří mají poruchy řeči, když se po smrti pitvají, potom je něco poraněno v levém třetím čelním závitě.

Ze ano, když pozorujeme mozek, když tedy jaksi sejmeme kostěný kryt lební, kostěnou schránku, dostaneme možnost vidět mozek. Tento mozek má závit: Zde je jeden závit, zde je druhý a tu je třetí závit (přednášející kreslí). Tento závit se nazývá, protože leží zde ve spánkové krajině, závit spánkový. A vždy, má-li člověk buď jednotlivé poruchy řeči, nebo nemůže-li vůbec již mluvit, potom je něco v tomto levém čelním závitě poškozeno.

To může nastat, když člověk utrpí tak zvanou mozkovou mrtvici. Mozková mrtvice spočívá v tom, že krev, která má jinak téci v tepnách, prostupuje tepnami a vylévá se do ostatní masy, která je kolem tepen, v níž krev být nemá.

Tedy takový krevní výlev způsobuje potom mrtvici, ochrnutí. Když se tedy krev vylije do člověka nesprávně, do tohoto spánkového závitě, způsobí to nakonec, je-li tento spánkový závit úplně podlomen, že člověk nemůže již mluvit.

To je velmi zajímavá souvislost. Můžeme říci: Člověk mluví tím, že má ve svém fyzickém těle zdravý levý spánkový závit. A musíme nyní chápat, co to vlastně znamená, že má člověk zdravý levý spánkový závit. Ale abychom tomu porozuměli, musíme pozorovat ještě něco jiného.

Když zemřou malé děti a když vyšetřujeme toto místo v mozku, tedy tento levý spánkový závit, potom je tato klička mozku dosti rovnoměrnou kaší, zejména předtím, než se dítě naučilo mluvit, je to dosti rovnoměrnou kaší, tou měrou, jak se dítě začíná učit mluvit, dostává tento levý čelní závit stále více a více malé závitě. Vytváří se vždy víc a více s jakousi jemnou dovedností.

Takže lze říci: Když by vyhlížel u zcela malého dítěte tento levý čelní závit asi takto (přednášející kreslí), tak bude u dítěte, které se naučilo mluvit a u dospělého vyhlízet takto (přednášející kreslí): bude vytvořen jakoby s velmi jemnou dovedností.

Zde se tedy s mozkiem něco stalo: když se dítě naučilo mluvit, něco se stalo. A žádný člověk by neměl vlastně o takové věci myslet jinak, než jak se jinak myslí v obyčejném životě. Hledte, když posunu stůl odtud sem, tak žádný člověk neřekne, že se ten stůl sem posunul. Právě tak bych neměl říkat, že mozek si vytvořil závitě, nýbrž musím přemýšlet, co se zde vlastně stalo, co je příčinou. Musím tedy přemýšlet o tom, odkud pochází toto vypracování právě levého spánkového závitě. A hledte, když se dítě učí mluvit, pohybuje přece svým tělem. Dítě pohybuje svým tělem v orgánech řeči. Předtím, když dítě ještě neumí mluvit, když je pouze bytostí capkající, nanejvýš křičí a tak dále. Pokud pouze křičí, je tento levý čelní závit

takovou kaší, jak jsem to prve nakreslil. Čím více se učí ne již pouze křičet, ale nechávat křik přecházet do hlásek, tím více se tento čelní závit vypracovává.

Takže můžeme říci: Když dítě pouze křičí, potom má na tomto místě jakousi mozkovou kaši. Když začíná ne již pouze křičet, ale říkat hlásky, proměňuje se pozvolna tato všeobecná kaše v krásně vypracovanou levou mozkovou část.

Nuže, pánové, věc je takováto: Víte, že když dítě křičí, potom je křičení, které dítě vydává většinou tím, co se nazývá samohláskami: A, E. Když dítě pouze křičí, tak nepotřebuje žádný učeněný levý čelní závit, nýbrž vydává to, co zde křičí, vždy ze sebe sama, aniž by mělo zde v mozku něco jakoby zformovaného s jemnou dovedností.

Dáváme-li poněkud pozor, tak uvidíme, že je to, co zde dítě nejprve křičí, velmi podobné hláskám A. Potom později začíná dítě k tomu křičet hlásky U a I. A pozvolna se učí, jak víte, také souhláskám. Dítě křičí nejprve A, potom se učí k tomu M, MA nebo VA, tedy dítě uskutečňuje z křiku pozvolna slova, když k samohláskám přidává souhlásky.

A tyto souhlásky čím se tvoří? Stačí jen dávat pozor, jak vytváříte M. Zde musíte pohnout rty. Tomu se musilo učit dítě napodobováním. Když vytváříte L, potom musíte pohnout jazykem. A tak musíte něčím pohnout. Musíte tedy jako dítě přejít od chaotického žvatlání, které dítě jen tak vydává, k pravidelným pohybům, které orgány řeči vykonávají napodobováním. A čím více dítě připojuje takové souhlásky, L, M, N, R, a tak dále, k samohláskám, které jsou u křiku jako jediné, tím více se učleňuje tento levý čelní závit, tím více se tento levý čelní závit vytváří jakoby s jemnou dovedností, takže se se stejnou silou, s jakou se dítě učí souhláskám, vytváří tento levý čelní závit.

Nyní můžeme tedy říci: Jak se učí nejprve dítě mluvit? Dítě se učí mluvit skutečně jen napodobováním. Učí se mluvit, hýbat rty, když z pocitu napodobuje, jak ostatní lidé pohybují rty. Vše je napodobování. To znamená, že dítě pozoruje, vidí, vnímá to, co se děje v jeho okolí. A tímto vnímáním, tedy tímto duchovním způsobem vnímání se rozvíjí mozek. Právě tak jako sochař zpracovává své dřevo nebo svůj mramor, nebo svůj bronz, tak je vytvářen tento mozek sochařsky tím, že se dítě pohybuje. Orgány, kterými pohybuje, ty přenášejí, vtiskují svůj pohyb až do mozku. Když tedy říkám jazykem LLLL, tak je jazyk spojen s mozkiem jistým nervem, jinými orgány. Toto L, to jde až do mého levého čelního závitu a vytváří zde uvnitř takové obrazce. L vytváří tedy takový obrazec, kde se jedno připojuje k druhému, kde se tento levý čelní závit vytváří téměř jako jakési střevo. M, to vytváří takové kulovité závity, a tak dále. Tedy vidíte, že to je práce na tomto levém spánkovém závitu. Zde pracuje to, čím dítě pozorováním pohybuje. Je to nyní velmi zajímavé, že tedy od té doby co víme, že mrtvice, mozková mrtvice ruine levý spánkový závit a tím podkopává řeč, že to můžeme vědět tím, že se u dítěte vlastně neustále pracuje na tomto levém čelním závitu, když se dítě učí konsonantům, souhláskám. A to pochází z toho, že oko a různé jiné orgány pozorují, že se něco děje v zevním světě. Co se zde děje v zevním světě?

Nu hledte, když mluvíme, tak přece také během mluvení dýcháme. Neustále dýcháme. A když dýcháme, potom jde to, co se dýcháním tvoří, tento náraz dechu,

jak jsem ho pojmenoval, ten jde nejprve do lidského těla, potom jde tímto páteřním kanálem vzhůru (přednášející kreslí) a jde do mozku. Tedy když dítě křičí, když ještě neumí říkat souhlásky, ale křičí a dýchá, jde během této doby stále tento dech vzhůru, jde vzhůru tento náraz dechu, a vchází všude do mozku.

Co zde vlastně vchází dovnitř? Tažme se: Co zde vchází vlastně do mozku? Nu, do mozku vchází krev. Zde vchází všude, jak jsem vám to vysvětlil v posledních dnech. A dýcháním je tedy krev vlastně neustále vháněna do mozku v náraze. Avšak to, že je krev dýcháním všude vháněna v nárazech do mozku, ano, vidíte, to se uskutečňuje také již tehdy, když se dítě právě narodilo, také již dříve, ale zde se pracuje právě jiným způsobem. Tedy když se dítě narodí, začíná dýchat. Zde stoupá vlastně stále již tento náraz vzduchu vzhůru, který vhání krev v nárazech do mozku.

A tímto způsobem můžeme říci: Pokud krev je vháněna nárazově do mozku pouze dýcháním, potud může dítě pouze křičet. Dítě začíná mluvit, když zde není vháněna v nárazech pouze krev, nýbrž když dítě něco pozoruje, když něco vnímá - řekněme - okem nebo zejména uchem, nebo nějakým jiným orgánem. Když tedy dítě pozoruje na druhém člověku nějaký pohyb, tento pohyb napodobuje, potom zde nestoupá vzhůru jen proud krevní, nýbrž potom neustále vchází - řekněme například - od ucha jiný proud (přednášející kreslí). Toto by byl jiný proud. A tento jiný proud je proud nervový.

Tedy se v levém spánkovém závitě, v tak zvaném závitě řeči, setkávají, jako jinak všude v lidském těle, krevní cévy a nervové provazce. Na nervové provazce působí to, co se pozoruje, co se vnímá. Pohyby, které dítě koná při souhláskách, ty pokračují tedy do jeho levého závitu pro řeč pomocí nervů. A zde se tento závit zcela dobře vytváří, když vždy spolupůsobí náraz dechu a krve s tím, co přichází od ucha nebo také zejména od oka a co pozvolna překrásně učleňuje tuto celou kašovitou mozkovou masu mezi krví a nervy.

Tedy můžete vidět, že je náš mozek vlastně teprve v detailech dotvářen, přinejmenším v těchto částech, a v jiných částech je to totiž právě tak, je detailně dotvářen tím, že spolupůsobí jistá činnost, tedy vnímání, s jinou činností, s tímto nárazem, který vhání krev do mozku.

Musíte si nyní ale také ještě ujasnit následující věc. Dítě se tedy učí tímto způsobem mluvit, to znamená, dotváří svůj levý čelní závit. Ale když nyní někdo právě sedí u mrtvolky a pitvá ji, tak vidí pravý čelní závit, který zde leží symetricky, jako poměrně nedotvorený. Tedy zde máme jeden čelní závit, ten je tak překrásný, jak jsem vám to řekl, pravý, ten zůstává po celý život většinou takovým, jakým byl u dítěte. Zůstává tedy nerozčleněn. Řekl bych: Kdybychom měli pouze pravý čelní závit, tak bychom uměli pouze křičet, a jen tím, že si levý čelní závit upravujeme s tak jemnou dovedností, umíme mluvit.

Hleďte, jen když je nějaký člověk levákem, má-li tedy zvyk pracovat nikoli pravou rukou, nýbrž levou, pak se ukazuje ta kuriozita, že on, když ho raní mrtvice na levé straně, neztrácí například řeč. A když se potom pitvá, tak se shledá, že je u něho, u toho leváka, pravý čelní závit tak učleněn, jako je jinak u obyčejného, normálního občana a člověka učleněn čelní závit levý.

Má tedy pohyb ruky a paže na tomto detailním dotvoření mozku mimořádně silný podíl. Jak to přijde? Ano, hleďte, to pochází z toho, že když si někdo zvykne dělat mnoho věcí pravou rukou, nedělá pravou rukou pouze to, co dělá, ale zvyká si potom také dýchat vpravo trochu silněji, tedy používat také více síly v dechu. Zvyká si vpravo zřetelněji slyšet atd. To nám jen ukazuje, že člověk, zvyká-li si používat pravou ruku, má všeobecně tendenci vykonávat vpravo vůbec více činností než vlevo. Nyní se ale právě zrovna vytváří levý čelní závit, je-li člověk pravák a pravý čelní závit, je-li člověk levák. Čím to je?

Ano, hleďte (přednášející kreslí), když zde máte u těla pravou ruku, pravou paži, zde hlavu, potom levý spánkový závit, tak zkoumejte, kudy jdou nervy'. Nervy jdou totiž takto: Máte zde všude nervy. Kdybychom zde uvnitř neměli nervy, tak byste zde například nemohli cítit teplo a chlad. To vše souvisí s nervy. Máte zde všude nervy. Nervy jdou míchou vzhůru do mozku. Ale kurioznost spočívá v tom, že nervy, které jsou v pravé ruce, jdou do levé poloviny mozku a nervy, které jsou v druhé ruce, jdou do pravé poloviny mozku. Zde uvnitř, zde se totiž nervy kříží. V mozku se nervy kříží, když například - řekněme - dělám nějaký tělocvičný cvik nebo cvik eurythmický pravou rukou nebo pravou paží, potom to pociťuji tím, že toto cítění zprostředkuje nerv, ale cítím to levou polovinou mozku, protože se nervy kříží.

Nyní si představte, že dítě nějaké dílo dělá rádo především pravou rukou, potom dýchá také trochu silněji na pravé straně, slyší poněkud silněji, vidí dokonce trochu ostřeji na pravé straně. Potom se namáhá více na pravé straně a vyvíjí to, co dělá jako pohyby, do levého mozku

Nyní stačí si jen představit, že máme také vždy tak trochu tu zvláštnost, že při mluvení děláme posušky: Ach! (přednášející koná odpovídající posunek): a chceme-li něco odmítnout: e! Při mluvení činíme posušky. Tyto posušky, ty se pociťují našimi nervy, a posušky pravou rukou, které děláme při mluvení, ty se pociťují levou polovinou mozku.

Rovněž tak máme, jsme-li praváky, tendenci vyslovovat pravou polovinou hrtanu vokály a konsonanty silněji, vyslovovat hlásky silněji, potom se silněji pociťuje to, co zde činíme, také levou polovinou mozku. A z toho pochází potom to, že mozek, který je původně jakousi kaší, je více detailně dotvářen. Levou polovinu těla necháváme více nevyužitou, proto je pravá polovina mozku méně detailně dotvořena, zůstává kašovitou, ale když je někdo levákem, děje se to naopak.

Z toho vyplývají různé důležité věci pro pedagogiku. Pomyslete si, když máme - i když méně, ale máme již také ve škole děti leváky - když máme ve škole leváky, levoruké děti, u těch si musíme říci, že zatímco je u všech ostatních v mozku velmi dovedně vypracováván levý spánkový závit, u těchto leváků je v plném rozvoji, dotváří se spánkový závit pravý. A učím-li děti psát, používám při psaní pravou ruku. Ty děti, které jsou pravoruké, ty budou jen zesilovat to, co již začaly vytvářet ve svém levém čelním závitě při učení se mluvit. Ty děti ale, které jsou leváky, když je nyní nutím psát pravou rukou, budou nyní opět ruinit to, co si vytvořily v pravém spánkovém závitě řečí. Ty si to opět ruínují, a mám proto za úkol, jelikož to s psáním přece nemá být tak, že snad necháme leváky psát doleva, máme nejprve za úkol u těchto dětí, které jsou leváky, převádět pozvolna a pomalu to, co dělají levou rukou do ruky pravé, aby se nejprve učily tak trochu pracovat druhou rukou a potom teprve

přecházejí mnohem pomaleji než ostatní děti k psaní. Nevadí, že se naučí psát o něco později.

Nechám-li jednoduše děti, které jsou leváky, učit se psát tak rychle jako ty, které jsou praváky, tak činím tyto děti hloupějšími, protože jim opět ruinuji to, co vytvořily v pravé polovině mozku.

Tedy musím hledět, abych učil děti, které jsou leváky, psát jiným způsobem, než ty děti, které jsou pravoruké. Tím se nestanou pro pozdější život hloupějšími, nýbrž chytřejšími, když pomalu uvádím levorukost do pravorukosti, a nečiním psáním pravou rukou jednoduše celý mozek konfúsním.

A hleďte, chceme-li vůbec psáním působit na celého člověka, potom dosáhneme pedagogicky vůbec opak toho, čeho chceme dosáhnout. Nyní existuje velká tendence učit člověka vše oběma rukama, vést ho k tomu, aby dělal vše oběma rukama. Zde uvádím v jeho mozku vše do zmatku, jedno přes druhé. A to jen ukazuje, jak málo lidé vědí, mají-li takovou tendenci vést člověka k tomu, aby dělal totéž levou a pravou rukou. Bylo by již možné o to usilovat. Zde ale musíme dělat napřed něco jiného. A co by se mělo dělat?

Ano, zde by se musil napřed změnit celý člověk! Zde by bylo nutné vést pomalu člověka k tomu, aby přecházela činnost z levé strany na stranu pravou, a činnost na pravé straně učinit pomalu slabší. Co by se pak stalo? Co by potom nastalo, to je to, že by se pod tímto povrchem levého spánkového závitu (přednášející kreslí) ten levý spánkový závit vytvářel s jemnou dovedností. Ten by se tedy vytvářel s jemnější dovedností a zevně, na zevní straně, zde by to zůstalo kaší. A to by také potom nastalo na spánkovém závitu pravém. Místo abych potom rozdělil ty dvě činnosti na pravou a levou stranu, učiním nyní spánkový závit z poloviny zevním a z poloviny vnitřním. A vnitřní polovina ta je způsobila více k mluvení, zevní je více pouze k tomu, aby se vykřikovaly samohlásky a souhlásky.

Ale veškeré mluvení je složeninou křiku a artikulování. To by zůstalo po celý život.

Vidíte tedy, že nesmíme jen tak beze všeho na člověku fušovat, nýbrž musíme znát celého člověka, chceme-li vykonávat pedagogiku - také jen pedagogiku na základní škole, neboť vším, co činíme, totiž člověka měníme. A je to skutečně něčím hříšným, že se dnes fušuje pouze podle vnějších věcí a nehledí se na to, jak se věci mají, když skutečně vnikáme do člověka.

Nu, u zcela malého počtu lidí jsou použitelné čelní závity oba, nýbrž pravý čelní závit je více promíchán krevními proudy, levý má méně krevních proudů a je více prostoupen nervy. A tak je tomu vůbec v celém našem mozku, že mozek vpravo je zde více k vytváření krve, tedy k tomu, aby krev více proudila do periferie, zatímco levá polovina je zde více k pozorování, k vnímání.

Jakmile dospějeme k tomu, že víme, že se mozek vytváří pod zevními vlivy, potom dostaneme teprve pojem, jak jsou tyto zevní vlivy silné, když víme, že zevními vlivy je způsobené vše to, co se zde v mozku vlastně děje.

Tedy tím, že jsme se naučili, co se vlastně děje v mozku, když člověk mluví, tím si můžeme nyní učinit představu o tom, jak to vůbec s tímto lidským mozkiem je.

Zkoumáme-li nyní dále tento mozek, potom se ukáže, že vždy na zevní stěně, tedy kde mozek má svou zevní stěnu, že je zde vůbec více krevních cév než uvnitř. Takže tedy můžeme říci: Zevně je mozek bohatší na krev, uvnitř je bohatší na nervy. Uvnitř jej máme tedy bohatý na nervy, zde uvnitř jsou takové nervové provazce.

Jak pak se nyní vytváří vlastně mozek, řekněme, u dítěte, které se učí obyčejným způsobem mluvit, jež je tedy pravák, jak pak se u takového dítěte vlastně utváří mozek?

Nu, hleďte, vezmeme-li zcela mladý mozek dítěte, zde je to tak, že kolem dokola má svůj, řekl bych - plášť bohatý na krev (přednášející kreslí). Tak to vyhlíží zepředu, to má být vpravo, u člověka, tedy z pohledu od vás je to vlevo. To má být vlevo z hlediska toho člověka. Zde se nyní vytvářejí všechny tyto nervové provazce. Protože je tomu tak, protože jsou zde uvnitř nervové provazce, vypadá vnitřní masa mozková, když ji vyjmeme, bčlavč, kdežto mozková masa bohatší na krev, ležící kolem dokola, když ji vyjmeme, vyhlíží červeně-šedě.

Když se nyní dítě dále vyvíjí, že se učí mluvit, že se tedy jeho levý spánkový závit učleňuje, co se zde děje? Ano, hleďte, zde se děje to, že se tyto nervové provazce táhnou více dovnitř, zde méně, zde více se vytváří krevní soustava (přednášející kreslí). Tedy se jaksi posunuje vnitřní část mozku u dítěte normálně se vyvíjejícího více doleva, ta druhá část se posunuje za ní. Mozek se posunuje na levou stranu a stává se směrem k levé straně stále bělavějším a bělavějším. Tak se to posunuje na stranu. Na takových jemně dovedných věcech spočívá právě celý lidský vývoj.

Vycházejme dále od řeči. Hleďte, existují jazyky, které - řekněme - mají velmi mnoho souhlásek, a existují jazyky, které mají velmi mnoho samohlásek: A, E, I a tak dále, existují jiné jazyky, které vše tak vymačkávají, rozmělnují, S, W, že se samohlásky téměř nepozorují. Co zde vlastně máme?

Když někdo žije v nějaké krajině - neboť to závisí na krajině, jazyky jsou rozdílné podle krajin Země - v níž se vytvářejí více souhlásky, co to znamená? Znamená to, že ten člověk žije více ve vnějším světě, neboť souhlásky, ty se musí vytvářet na vnějších věcech. Když tedy někdo žije více ve vnějším světě, tak se posunuje jeho bílá část mozku více doleva. Když někdo žije více ve svém vlastním nitru, vyvíjí se v takové krajině, kde člověk žije více ve vlastním nitru, zde se tato bílá mozková masa přesunuje méně. Ale to je podle krajin Země různé.

Vezměme tedy toto, pánové. Představte si, že by zde byla Země (přednášející kreslí) a na různých bodech stojí lidé. Chci to nakreslit zcela schematicky, zde jeden člověk a zde jeden člověk. Stojí tedy na Zemi různí lidé. Jakkoli je to ovšem nakresleno příliš nepoměrně, ale tak stojíme vždy na Zemi. A člověk zde dostává jazyk samohláskový, jiný člověk dostává jazyk souhláskový.

Co se zde musilo v příslušné krajině stát? Nu, mohlo se stát velmi mnoho různých věcí, ale chci vyzvednout jednu věc, která se mohla stát. Pomyslete si, že by zde byla vysoká pohoří (přednášející kreslí), a zde by byla rovina. Tedy zde vysoká pohoří, tam rovina.

Skutečně, když jsou někde ploché roviny, potom pozorujeme, že se tam stává jazyk bohatší na samohlásky. Když jsou někde vysoko čnicí pohoří, potom má jazyk tendenci stát se bohatším na konsonanty, souhlásky.

Ale hleďte, tak jednoduché ty děje zase nejsou, nýbrž musíme se tázat: Ano, jak pak zde vzniká pohoří? A jak zde vzniká rovina?

To je tak (přednášející kreslí): Zde je všude oblast Země, zde svítí Slunce. Naše celá Země byla kdysi kaší. Pohoří ta musila být teprve z této kašovitosti vytažena. Tedy Země je v podstatě kaší, pohoří je zde vytaženo.

Co zde pohoří vytahuje? Pohoří vytahují síly z vesmíru, které zde působí zvenčí. Takže lze říci: Zde působí dovnitř jiné síly z vesmíru, které vytahují pohoří. Tyto síly jsou silné, proto vzniká pohoří. Zde jsou síly přicházející z vesmíru slabší, zde proto nevzniká žádné pohoří. Zde byla půda v pradávných dobách méně vytahována. A ti lidé, kteří se nyní narodili na takové půdě, kde působí ty síly méně, ti hovoří v samohláskách, a ti lidé, kteří se narodili na takové půdě, kde ty síly působí více ti hovoří v souhláskách. Tedy to souvisí s celými silami vesmíru.

A jak můžeme něco takového udávat? Ano, co zde udáváme, to můžeme zařídit tak, jako když pohlížíme na hodiny. Musíme jít do práce nebo musíme odejít. Ale neřekneme v žádném okamžiku: Nyní je toho příliš mnoho! Tato zatracená velká ručička, to je hrozný chlapík, ten mě žene nyní do práce jakoby bičem! To nás vůbec nenapadne tak to říkat, ale ta ručička, ta nám ukazuje, kdy máme jít do práce, ale nepřikládáme jí nejmenší příčinnost nebo vinu. Není-liž pravda, to přece neděláme.

Tedy ona je v té věci nanejvýš nevinná.

Právě tak můžeme zde pohlížet k Slunci a můžeme říci: Když stojíme zde, tak je Slunce v jistém okamžiku - řekněme - například před souhvězdím Berana. Zde máme směr, odkud sem působí ty mocné síly. V téže době stojí nějaký člověk zde. Pro něho to přichází teprve v úvahu, když se Slunce posunuje zde nahoře (přednášející kreslí), zde stojí Slunce zde, pro mne za mne v Panně, v souhvězdí Panny. Z tohoto směru jsou síly slabé.

Mohu tedy říci - místo abych nyní vyprávěl celý děj, mohu říci: Když se někdo narodil v nějaké krajině, kde v určité době - řekněme - při jeho narození stojí Slunce v souhvězdí Berana, potom se učí mluvit více konsonantně, když se někdo narodí tam, kde stojí Slunce v Panně pak se učí mluvit více vokálně, v samohláskách.

Tedy vidíte, mohu takto použít celý zvěrokruh ve smyslu jakýchsi hodin, z nichž mohu vyčíst, co se děje na zemi. Jen si musím vždy ujasnit, že to zde nečiní souhvězdí, nýbrž že jsou zde souhvězdí k zjišťování, jakýmsi čtením.

Z toho vidíte, že nám zvěrokruh může již velmi mnoho říci. Může nám tak dalece říci něco, že z toho můžeme pochopit, jak jsou jazyky na Zemi rozdílné.

Můžeme tedy naprosto říci: Pohledme na Zemi, pomysleme si, že si zde postavíme sem ven do vesmíru křeslo - to nelze, ale hypoteticky to předpokládejme - podívejme se zde na jakousi mapu jazyků, na rozdílné jazyky na Zemi, potom dostaneme jakýsi obraz. A nyní křeslo otočíme, zde hledíme do vesmíru, zde dostaneme obraz hvězd. A ty obrazy navzájem odpovídají. Jen jsme obrátili křeslo. Ty obrazy navzájem

odpovídají. Když by někdo takto pohlížel na jižní polovinu Země a tam pohlížel na jazyky a potom křeslo otočí a pohlíží na jižní hvězdné nebe, tak je zcela jiné, než když to učiní v této věci na severní polokouli. Takže by někdo mohl nakreslit hvězdné nebe a kdo to studoval, tuto souvislost ten může udat z určitého souhvězdí, jaká že řeč je pod tímto souhvězdím obvyklá.

Tak tedy vidíte, že právě potom, když začínáme pozorovat duchovní život člověka. Tedy zde, kde se vytváří řečí jeho rozum, zde musíme vystoupit vzhůru do hvězdného nebe, chceme-li něco pochopit. Na Zemi nedostaneme žádnou souvislost. Můžeme jakkoli velmi přemýšlet, proč jsou jazyky různé, a nedostaneme žádné vysvětlení.

Chcete-li vědět, co se děje ve vašem břichu, musíte se tázat zemské půdy, toho, co zde je dole. Když se v nějaké krajině pěstuje hlavně kapusta či zelí, tak si můžete říci: V této krajině se musí lidé neustále dožívat kapustou či zelím. Chcete-li tedy vědět, jak se lidé v nějaké krajině živí, musíte se tázat zemské půdy. Chcete-li vědět, jak se v nějaké krajině dýchá, zde se musíte tázat, co se děje kolem ve vzdušném okruhu. A chcete-li vědět, co se zde děje v této schráně, v mozkové schráně, musíte se tázat, jak zde venku stojí hvězdy. A tak musíte člověka včleňovat do celého vesmíru. A zde vidíte, že je ovšem pověrou, když se z pozůstatku toho, co kdysi lidé věděli, pouze říká: Stojí-li Slunce v Beranu, je způsobováno to a to. To není vůbec nic. Ale když známe celou souvislost, potom přestává ta věc být obyčejnou pověrou, potom se stává vědou.

A to je to, co nás pozvolna přivádí od pouhého přepracování látek k tomu, co se děje a co je v souvislosti s celým vesmírem venku.